

Kitaabka Daanyeel - Lambar Toddoba iyo Soddon

Soo Celinta Xaqiiqooyinkii Asalka Ahaa: Muujinta Riyadii William Miller iyo Soo Noqoshada Nebinimada ee Maalmaha Ugu Dambeeya

Jeff Pippenger
2024-01-01

Riyadii William Miller waxaa lagu dhex daray buugga Early Writings, sidaas daraaddeedna waxay hoos imanaysaa isla falanqaynta iyo ku-dhaqanka nebinimada ee laga rabo in uu fuliyo ardayga doonaya inuu si qumman u qaybiyo Erayga runta. Riyadani marar badan ayaa sannadihii la soo dhaafay ay soo bandhigtay Future for America, laakiin halkan waxaannu ku gelinaynaa daraasadda “kororka aqoonta,” kaas oo la furay “wakhtiga dhammaadka” sannadkii 1798. Riyadu waxay ka hadlaysaa taariikhda farriintii matalaysay aqoontii la kordhiyey. Waxay muujinaysaa xidhiidh ka dhexeeya dhaqdhaqaaqyada farriimaha malaa’igta koowaad iyo tan saddexaad.

Riyadii William Miller waxay tilmaamaysaa hawshiisa, hawshiisuna waxay astaan u ahayd hawshii Muuse bilowgii reer binu Israa’iil hore. Oofinta riyada Miller ee maalmaha ugu dambeeya waxay astaan u ahayd hawshii Masiixa ee maalmaha ugu dambeeya ee reer binu Israa’iil hore. Hawshii Masiixu ku dhammeeyey dhammaadkii reer binu Israa’iil hore waxay matalaysay hawsha Masiixu ku fuliyo maalmaha ugu dambeeya ee Israa’iil ruuxiga ah. Riyada Miller gudaheeda, hawsha lagu dhammeeyo maalmaha ugu dambeeya waxaa lagu metelayaa iyadoo uu qabanayo “Ninka Burushka Boorka”. Waa lagama maarmaan in riyada Miller loo aqoonsado inay tahay waxsii-sheegid ku saabsan oofinta Qayladii Habeenbadhka ee maalmaha ugu dambeeya. Sidoo kale waa lagama maarmaan in la garto in hawshii Masiixu u qabtay reer binu Israa’iil hore maalmahoodii ugu dambeeyey ay astaan u ahayd hawsha “Ninka Burushka Boorka” ee riyada Miller.

Mid ka mid ah qodobbada hawsha Masiixa ee muhiimka ah in la xuso waa in uusan kaliya furin xaqiiqooyinkii aasnaa tan iyo wakhtigii Muuse, balse Masiixu isla mar ahaantaana weyneeyey xaqiiqooyinkaas asalka ah. Sidaas markuu yeelay, wuxuu dejiyey tusaale muujinaya in marka dadka Ilaah ay oofiyaan riyadii Miller maalmaha ugu dambeeya, xaqiiqooyinka lagu aasaasay hawshii Miller lagu sii ballaadhin doono wax ka baxsan fahamkoodii asalka ahaa.

“Waqtigii Badbaadiyaha, Yuhuuddu waxay sidaas ugu dabooleen dahabyadii qaaliga ahaa ee runta qashin-dhaqameed iyo sheekooyin mala-awaal ah, ilaa ay noqotay wax aan suurtagal ahayn in runta laga sooco beenta. Badbaadiyuhu wuxuu u yimid inuu ka fogeeyo qashinka khuraafaadka iyo qaladaadkii muddada dheer la hayey, oo uu dahabyada Erayga Ilaah ku dejiyo qaab-dhismeedka runta. Muxuu Badbaadiyuhu samayn lahaa haddii uu hadda noogu iman lahaa sidii uu Yuhuudda ugu yimid? Wuxuu ku khasbanaan lahaa inuu qabto hawl la mid ah tan, isagoo ka nadiifinaya qashinka dhaqanka iyo xafladaha. Yuhuuddu aad bay u dhibsadeen markii uu hawshan sameeyey. Waxay indhaha ka lunteen runta asalka ah ee Ilaah, laakiin Masiixu mar kale ayuu muuqaalka soo celiyey. Waa hawshayada inaan ka xoreyno

runaha qaaliga ah ee Ilaah khuraafaadka iyo qaladka. Waa maxay hawl nala geliyey injiilka dhexdiisa!” Review and Herald, June 4, 1889.

Maanta ninka buraashka wasakhda wata (Masiix) wuxuu fulinayaa “shaqo la mid ah oo lagu xaaqayo qashinka dhaqanka iyo xafladaha” sidii uu Libaaxa qabiilka Yahuudah (Masiix) u fuliyey wakhtigii Yuhuudda. Riyada Miller, jawharadaha qaaliga ah ee runta oo si qumman loogu habeeyey sanduuqa erayga Ilaah, waxaa daboolay qashin iyo jawharado been-abuur ah. Jawharadahaas waxay ahayd in laga soo bixiyo qashinka oo dib loogu celiyo sanduuqa weyn ee Erayga Ilaah inta lagu jiro xilliga Qaylada Saqda-dhexe ee maalmaha ugu dambeeya, waayo markii Miller eegay jawharadihii dib loo soo celiyey ee ku jiray sanduuqa weyn ayuu “aad ugu dhawaaqay farxad aawadeed, dhawaaqaasina wuu toosiyey.” Riyada Miller waxay dhacday 1847, saddex sano ka dib Qayladii Saqda-dhexe ee malaa’igta kowaad, sidaas darteed toositaankiisa riyada ku jiraa waa Qaylada Saqda-dhexe ee maalmaha ugu dambeeya. Qayladaas Saqda-dhexe waxaa ku dhawaaqa labada markhaati oo bahalkii ka soo baxay yaamayska hoostiisa uu dilay, oo meyd ku yiillay jidka saddex maalmood iyo badh, ilaa la isu geeyey oo markaas nolol lagu soo celiyey dooxada lafaha qalalan ee dhintay, dabadeedna kor loo qaaday sidii calamad. Riyada Miller waxay ku rumoobaysaa jidkaas, iyo isla dooxadaas uu isagu ku tilmaamayo “qolkiisa”.

Taariikhda reer Mileriiyiinta, Rabbigu wuxuu William Miller u adeegsaday inuu aasaaso runihii asalka ahaa ee Adventism-ka, hase yeeshee riyadiisu waxay muujisay in, waqti ka dib, runahaasu la aasi doono. Ifafaalahan ah in laga nadiifiyo qashinka dhaqanka iyo caadada waa wixii Masiixu ku fuliyey dhammaadkii Israa’iiltii hore, oo siduu sidaas yeelayna wuxuu sii tusay dhammaystirka ugu dambeeya ee riyadii William Miller.

Yuhuuddu waxay lumiyeen aragtidii “runta asalka ah ee Ilaah, laakiin Masiixu mar kale ayuu aragga soo geliyey,” wuxuuna shaqadiisa ku aqoonsaday inay tahay “shaqadeenna.” Shaqadeennu waa “in laga xoreeyo runaha qaaliga ah ee Ilaah khuraafaad iyo qalad.” Riyada William Miller waxay tilmaamaysaa helidda, soo bandhigidda iyo diidmada, iyo dib u soo celinta runaha asalka ah. Si loo fuliyo shaqada dib u soo celinta, Masiixu wuxuu runta geliyey “qaab-dhismeedka runta.” “Qaab-dhismeedka runta” ee William Miller wuxuu ahaa fahamkiisii ku saabsanaa labada awoodood ee wax baabi’iya ee jaahilnimada iyo baabannimada. Maalmaha ugu dambeeya “qaab-dhismeedka runta” waa saddexda awoodood ee wax baabi’iya ee masduulaagga, bahalka, iyo nebigii beenta ahaa.

“Markii Masiixu dunida u yimid inuu tusaale u noqdo diinta runta ah, oo uu sare u qaado mabaadi’da ay tahay inay xukumaan qalbiyada iyo falalka dadka, beentu waxay si qoto dheer u qabsatay kuwii helay iftiin aad u weyn, ilaa ayan mar dambe iftiinka garanayn, mana ay lahayn rabitaan ay dhaqanka uga tanaasulaan runta aawadeed. Waxay diideen Macallinkii samada, waxayna iskutallaabta ku qodbeen Rabbiga ammaanta, si ay u sii haystaan caadooyinkooda iyo hindisayaashooda. Isla ruuxaas qudhiisu maanta dunida ayuu ka muuqdaa. Dadku way ka meermeeraan baadhitaanka runta, waaba intaasoo dhaqamadoodu qasmaan, oo nidaam cusub wax lagu soo kordhiyo. Dadnimada waxaa ku jira u nuglaansho joogto ah oo qalad lagu galo, dadkuna dabiici ahaan waxay aad u sarreysiyaan fikradaha iyo aqoonta aadanaha, halka waxa rabbaaniga ah oo weligiis jira aan la garan ama aan la qaddarin.” Counsels on Sabbath School

Work, 47.

Haddii Masiixu maanta dunida iman lahaa, wuxuu heli lahaa “isla ruuxii hore” ee kor u qaadidda fikradaha iyo aqoonta aadanaha, kaas oo dhaqanka geliyey meeshii runta. Riyada Miller, maalmaha ugu dambeeya, Masiixu wuxuu u yimaadaa sidii ninka buraashka boodhka wata si uu u fuliyo isla shaqadaas. Marka shaqadiisa sidii ninka buraashka boodhka wata la dhammaystiro, dahabkii asalka ahaa wuxuu u iftiimi doonaa toban jeer ka sii dhalaal badan qorraxda, sida labada markhaati, oo uu Miller matalayo, ay ugu soo toosaan qaylada qaylada weyn.

Qaab-dhismeedka runta ee la siiyey Miller wuxuu ahaa qaab-dhismeedka nebiyadeed ee laba quwadood oo wax baabbi’iya, halka qaab-dhismeedka runta ee la siiyey Future for America uu yahay qaab-dhismeedka nebiyadeed ee saddex quwadood oo wax baabbi’iya. “Furaha” lagu xidhay sanduuqa wuxuu ahaa hab-raaca gaar ahaaneed ee la furay oo la siiyey Miller, dabadeedna Future for America.

“Maalintii Masiixa furihii aqoonta waxaa qaaday kuwii ay ahayd inay hayaan si ay ugu furaan khasnadda xigmadda ee Qorniinka Axdiga Hore. Rabbaaniyiintii iyo macallimiintii waxay ku dhowaadeen inay xiraan boqortooyada samada iyagoo ka hor xidhaya masaakiinta iyo dhibbanayaasha, oo uga taga inay halligmaan. Hadalladiisii, Masiixu mar keliya waxyaalo badan hortooda ma keenin, si aanu maskaxdooda u khalidin. Qodob kasta ayuu ka dhigay mid cad oo gooni u taagan. Ma uu quudhsan ku celcelinta runihii hore ee la yaqaanay ee ku jiray waxsii sheegyada, haddii ay u adeegayaan ujeeddadiisa ah inuu fikrado ku beerro.”

“Masiixu wuxuu ahaa asaasihii dhammaan dhagaxyadii qaaliga ahaa ee runta ee hore. Shaqadii cadowga aawadeed, runahan waa la ka raray meeshoodii. Waxaa laga gooyay meeshii saxda ahayd ee ay ku yiillean, waxaana lagu dhex dhigay qaab-dhismeedka qaladka. Shaqada Masiixu waxay ahayd inuu dib u hagaajiyo oo ku adkeeyo dhagaxyadaas qaaliga ah qaab-dhismeedka runta. Mabaadi’da runta ee isagu qudhiisu siiyey si ay dunida u barakeeyaan ayaa, iyada oo loo marayo hawsha Shaydaanka, la aasay oo ay u ekaadeen kuwo dabar go’ay. Masiixu wuxuu ka soo samatabbixiyey burburkii qaladka, wuxuu siiyey xoog cusub oo nololeed, wuxuuna ku amray inay u iftiimaan sida jawharado qaali ah, oo ay weligoodna si adag u taagnaadaan.

“Masiix qudhiisu wuxuu adeegsan kari lahaa mid kasta oo ka mid ah xaqiiqooyinkan qadiimiga ah isaga oo aan amaahan xataa jajibka ugu yar, waayo isagaa dhammaantood aslay. Isagaa ku shubay maskaxda iyo fikirrada jiil kasta, oo markuu dunideenna yimidna wuxuu dib u habeeyey oo nolol cusub geliyey xaqiiqooyinkii dhintay, isagoo ka dhigay kuwo sii xoog badan si ay waxtar ugu yeeshaan jiilalka iman doona. Waxay ahayd Ciise Masiix kii lahaa awoodda uu xaqiiqooyinka uga samatabbixin karo qashinka, oo haddana dunida ugu siin karo iyaga oo leh wax ka badan cusaydkoodii iyo xoogoodii asalka ahaa.” Manuscript Releases, volume 13, 240, 241.

Waa arrin xiiso leh in lagu ogaado tuduca ugu dambeeya in furihii Masiixu adeegsaday dhammaadkii Israa’iiltii hore uu ahaa kii lagu furi jiray Axdigii Hore. Furihii habraaca Miller ayaa furay sanduuqii Axdiga Hore iyo Axdiga Cusub, laakiin maalmaha ugu dambeeya, gabagabadii riyadiisa, sanduuqu waa ka weyn yahay. Furaha habraaca ee maalmaha ugu dambeeya ma furo oo

keliya Axdiga Hore iyo Axdiga Cusub, balse sidoo kale wuxuu furaa Ruuxa Waxsii-sheegidda. Furfuridda Muujintii Ciise Masiix, wax yar ka hor xidhitaanka albaabka nimcada, waxaa fuliye Libaaxa qabiilka Yahuudah, kaas oo riyada Miller lagu matalay ninka buraashka wasakhda sita. Sister White waxay caddeynaysaa in shaqada ninka buraashka wasakhda sita ay dhacdo wax yar ka hor xidhitaanka albaabka nimcada.

“Rabbigu wuxuu i siiyey muujin, 26-ka Janaayo, taas oo aan sheegi doono. Waxaan arkay in qaar ka mid ah dadka Ilaah ay ahaayeen doqonimo ku jira oo hurda; oo ay badh keliya soo jeedeen, oo aanay garanayn wakhtiga aynu hadda ku nool nahay; iyo in ‘ninkii’ watay ‘burushka boodhka’ uu soo galay, iyo in qaar ay khatar ugu jireen in la xaaqo oo la qaado. Waxaan Ciise ka baryay inuu badbaadiyo, inuu u naxariisto in yar oo dheeraad ah, oo uu u oggolaado inay arkaan khatartooda cabsi leh, si ay isu diyaariyaan ka hor intaanay weligeed aad u daahin. Malaa’igtii waxay tidhi, ‘Baabbi’in baa imanaysa sida dabayl cirwareen xoog leh.’ Waxaan malaa’igta ka baryay inay u naxariisato oo ay badbaadiso kuwa dunidan jeclaa, oo ku dhegganaa hantidooda, oo aan raalli ka ahayn inay ka go’aan, oo ay u huraa si ay wargeeyaasha ugu dedejiyaan jidkooda inay quudiyaan idaha gaajaysan, kuwaas oo halligmayay cunto ruuxi ah la’aanteed.”

“Markii aan arkayay nafaha saboolka ah oo u dhimanaya gaajo ay u qabaan runta haatan jirta, iyo qaar qirta inay rumaysan yihiin runta oo iyagu u daayay inay dhintaan, iyagoo ka ceshanaya wixii lagama maarmaanka u ahaa in lagu sii wado shaqada Ilaah, araggaasu aad buu ii xanuun badnaa, waxaana ka baryay malaa’igtii inay iga fogeeyso. Waxaan arkay in markii qaddiyadda Ilaah ay dalbanaysay qayb ka mid ah hantidooda, sida ninkii dhallinyarada ahaa ee u yimid Ciise, [Matthew 19:16–22.] ay murugooday oo tageen; iyo in dhowaan belaayada daadka ah ay dul mari doonto oo ay xoolahooda oo dhan xaaqi doonto, markaasna ay aad u dambayn doonto in la bixiyo alaabta dunida, oo khasnadna loogu urursado jannada.” Review and Herald, April 1, 1850.

“Karbaashka buuxdhaafaysa” waa astaan u ah sharciga Axadda ee dhawaan imanaya, shaqada ninka burushka wasakhda ku xaaqana ee ku jirta riyadii Miller waxay dhacdaa wax yar ka hor inta aanu waqtiga nimcadu xidhmin. Waa marka uu qolka nadiifiyo dabadeed uu dahabkii qaaliga ahaa dib ugu tuuro sanduudii weynaa, markaasna ay toban jeer ka sii iftiimaan qorraxda. Daanyeel iyo saddexdii mudane waxaa la helay inay toban jeer ka sii wanaagsan yihiin kuwa kale.

Haddaba dhammaadka maalmaha boqorku amray in iyaga loo keeno, ayuu amiirkii bohomaduhu hortiisa Nebukadnesar ku soo geliyey. Boqorkiina wuu la hadlay iyagii; oo kulligood dhexdooda lagama helin mid la mid ah Daanyeel, Xananyaah, Miishaa’eel, iyo Casaryaah; sidaas daraaddeed waxay hor istaageen boqorka. Oo wax kasta oo ku saabsan xigmadda iyo garashada ee boqorku wax ka weyddiiyey, wuxuu ka helay iyaga inay toban laab ka wanaagsan yihiin saaxiriintii iyo xiddigiska-yaqaannadii ku jiray boqortooyadiisa oo dhan. Daanyeel 1:18–20.

“Dhammaadka maalmaha,” ee Daanyeel u ahaa, wuxuu matalayay imtixaankii go’aaminta ee uu Nebukhadnesar xukun ku sameeyey, imtixaankaasina wuxuu astaan u yahay sharciga Axadda ee maalmaha ugu dambeeya. Runihii asalka ahaa oo aasaaska u ahaa waxay iftiimi doonaan toban jeer

ka sii dhalaal badan marka lagu soo celiyo maalmaha ugu dambeeya, intii ay iftiimeen markii ugu horraysay ee la garto. Runahaas, iyo kuwa caqliga leh ee fahmaya runahaas maalmaha ugu dambeeya, waxay toban jeer ka sii dhalaali doonaan xilliga roobka dambe, kaas oo ah ku-celcelinta Qayladii Habeenbadhka.

“Waxaad imaatinka Rabbiga ka dhigaysaan mid aad u fog. Waxaan arkay in roobka dambe uu imanayay sida [si kedis ah sida] qayladii habeenbadhka, oo leh awood toban jeer ka badan.” Spalding and Magan, 5.

Dib-u-soo-celinta runta asalka ah waxaa lagu dhammeeyaa iyadoo la adeegsanayo habraaca roobka dambe ee ah “xariiq korkeed xariiq.” Marka dib loo soo celiyo, runta asalka ahi waxay u iftiimaysaa si “toban jeer” ka sii dhalaal badan sidii ay ahaayeen markii Miller uu markii ugu horraysay ku fiirsaday. Kuwa xigmadda leh ee adeegsada furaha habraaca si ay u soo celiyaan runta asalka ah, waxay helaan waayo-aragnimo “toban jeer” ka sii wanaagsan tan kuwa cuna habraaca Baabuloon. Kuwa uu xaaqo ninka buraashka wasakhdu, waa kuwa ku dhegganaaday dhaqammada iyo caadooyinka qariyey runta asalka ah, oo lala sifaynayo qaladaadka dhaqammada iyo caadooyinka ay ku dhegganaadeen.

Caqiido been ahi waa sanam.

“Markay runta diidaan, dadku waxay diidaan Qoraheeda. Markay ku tuntaan sharciga Ilaah, waxay inkirayaan awoodda Kan sharciga bixiyey. Sida ay u fudud tahay in sanam laga samaysto alwaax ama dhagax, ayay sidoo kale u fudud tahay in sanam laga dhigto caqiidooyin iyo aragtiyo been ah.” *The Great Controversy*, 584.

Qoraalkii lagu xukumay Efrayim ee calaamadeeyey dhammaadka wakhtigii tijaabada ee Efrayim, wuxuu adkaynayaa runta ku saabsan waxa ninka burushka boodhka wata uu qabto marka uu sagxadda xaaqayo.

Efrayim wuxuu ku dheggan yahay sanamyada; iska daa isaga. *Hoosheeca* 4:17.

Waxaad tahay waxa aad cunto, sida ay taas u muujiyeen Daanyeel iyo saddexdii mudane. Welwelkii Sister White ee ku saabsanaa kuwii ahaa “nacasnimo iyo hurdo ku jira” wuxuu la xiriiray diyaargarow la’aantooda iyo garasho la’aantooda ku saabsan muhiimadda “runta hadda taagan.” Welwelkeedu wuxuu ahaa muujinta dareenka Masiixa ee ku saabsan Yuhuuddii muranka badnayd ee waageedii, kuwaas oo gebi ahaanba ka lumiyey araggii runihii asalka ahaa. Riyada Miller waxay tilmaamaysaa dhammaadka Israa’iilka ruuxiga ah ee casriga ah, kaas oo hore loogu matalay Israa’iilkii qadiimiga ahaa ee dhabta ahaa.

“Culimmadii iyo Farrisiintii waxay ku andacoon jireen inay Qorniinka fasiraan, hase yeeshee waxay u fasiri jireen si waafaqsan fikradahooda iyo dhaqammadooda. Caadooyinkooda iyo xeerarkoodu waxay sii ahaanayeen kuwo aad iyo aad u adkaada. Macnihiisa ruuxiga ah, Erayga quduuska ahi wuxuu dadka ugu noqday sidii kitaab la shaabadeeyey, oo fahamkooda ka xiran.” *Signs of the Times*, May 17, 1905.

Mugdi sii kordhaysa ayaa ku degtay Adventism-ka La’odikiya tan iyo 1863, oo Kitaabka Quduuska ah iyo Ruuxa Waxsii-sheegiddu waxay u noqdeen sida kitaab la shaabadeeyey. Wax yar

ka hor inta aanu xidhmin wakhtiga tijaabadu, Muujintii Ciise Masiix waa la furayaa, oo waxay dhalisaa hab tijaabo oo saddex marxaladood leh, kaas oo ku dhammaada in kuwa diida inay ka tagaan sanamyadooda caadada iyo dhaqanka lagu xaaqo sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

“Waxaannu leenahay Bixiye aan xad lahayn, oo sidee bay u qaali u yihiin dhagaxyada qaaliga ah ee runta oo arrintan kaga marag fura Erayga Ilaah. Laakiin jawharadaha qaaliga ah waxaa lagu aasay hoos culays badan oo qashin ah, oo ah caadooyin la iska dhaxlay iyo bidcooyin, kuwaas oo Shayddaan qudhiisu asal ahaan ka keenay. Dhagartiisu waxay si xoog yaab leh ugu shaqaynaysaa maanka aadanaha si ay u madoobeyso qiimaha Masiixa ee indhaha kuwa isaga rumaysan. Cadowga Ilaah iyo dadka ayaa sixir ku riday kuwa ku andacooda inay yihiin kuwa raacsan Masiixa, ilaa qaar badan laga odhan karo, Iyagu ma ay garan wakhtigii booqashadooda.” Review and Herald, August 16, 1898.

Riyadii Miller waxay tusaale u tahay taariikhda aasaasidda “runta asalka ah,” diidistoodii xigtay, dabadeedna soo celintoodii ugu dambaysay. Wax yar ka hor xidhitaanka muddada nimcada ayaa “Ninka Buraashka Boorka” uu soo galaaa muuqaalka oo dib u aasaasaa runta asalka ah, kana dhiga “toban jeer” ka sii iftiin badan. Tani waxay dhacdaa inta lagu jiro taariikhda Qaylada Habeenbadhka, taas oo ka horraysa Qaylada Weyn ee malaa’igta saddexaad xilliga sharciga Axadda. Qaylada Habeenbadhku waxay toosisaa oo kala soocdaa bikradaha ka hor sharciga Axadda, sida Qaylada Habeenbadhku uga horraysay furitaanka xukunka baadhista ee taariikhda Milleriyaanta. Markii dahabyadii lagu tuuray mar kale sanduuqii weynaa ee la soo celiyey, way daahday, maxaa yeelay dhacdadaasu waxay dhacdaa “ka dib” markii sagxadda la xaaqay oo la nadiifiyey.

“Boodhka iyo qashinka qaladku waxay aaseen jawharadaha qaaliga ah ee runta, laakiin shaqaalaha Rabbigu way soo saari karaan khasnadahaas, si kumannaan ay ugu fiirsadaan farxad iyo amakaag. Malaa’igta Ilaah waxay garab istaagi doonaan shaqaalaha is-hoosaysiia, iyadoo siinaya nimco iyo iftiin rabbaani ah, oo kumannaan baa loo hoggaamin doonaa inay Daa’uud la tukadaan, ‘Indhahayga fur, inaan waxyaalo yaab leh ka arko sharcigaaga.’ Runno qarniyo badan aan la arag oo aan dheg loo dhigin ayaa ka ololi doona bogagga iftiimiyeey ee Erayga quduuska ah ee Ilaah. Kaniisadaha guud ahaan kuwa maqlay, diiday, oo ku tuntay runta, waxay sii samayn doonaan xumaan ka sii badan; laakiin ‘kuwa caqliga leh,’ kuwa daacadda ah, way garan doonaan. Kitaabku waa furan yahay, oo erayada Ilaah waxay gaadhaan qalbiyada kuwa doonaya inay ogaadaan doonistiisa. Markii qaylada weyn ee malaa’igta samada ka timid ee ku biirta malaa’igta saddexaad ay dhawaaqdo, kumannaan baa ka soo toosi doona kabuubadii dunida haysay qarniyo badan, oo waxay arki doonaan quruxda iyo qiimaha runta.” Review and Herald, December 15, 1885.

“Kumannaanka” markaas toosa, waxay matalaan adhiga kale ee Ilaah ee weli Baabuloon ku jira, waayo “qaylada weyn” waxay bilaabataa xeerka Axadda. Hawsha “Ninka Burushka Wasakhda” waxay socotay tan iyo Sebtembar 11, 2001, oo si ka sii badan tan iyo Luulyo 2023.

“Rasuulku wuxuu leeyahay, ‘Qorniinka oo dhammu xagga Ilaah baa laga waxyooday, oo waxtar buu u leeyahay waxbaridda, canaanta, hagaajinta, iyo edbinta xaqnimada, in ninka Ilaah uu kaamil u ahaado, oo si buuxda loogu diyaariyo shuqul kasta oo wanaagsan.’ Kitaabku

isagaa isu fasira. Qayb qudha ayaa ahaan doonta fure furaya qaybo kale, oo sidaas ayay iftiin ugu soo bixi doontaa macnaha qarsoon ee Erayga. Marka la isu barbar dhigo qoraallo kala duwan oo isla mowduuca ka hadlaya, iyadoo laga eegayo xiriirkooda dhinac kasta, macnaha runta ah ee Qorniinka ayaa caddaan doona.”

“Qaar badan ayaa u maleeya in ay khasab ku tahay inay la tashadaan faallooyinka Qorniinka si ay u fahmaan macnaha ereyga Ilaah; annaguse ma qaadanaayo mowqifka ah in aan la baran faallooyinka; hase ahaatee, garasho badan baa loo baahan yahay si runta Ilaah looga dhex helo culayska erayada dadka. Intee bay yar tahay wixii kaniisaddu samaysay, iyada oo ah jidh qirta inuu Kitaabka Quduuska ah rumaysan yahay, si ay u ururiso jawharadaha kala firidhsan ee ereyga Ilaah oo uga dhigto hal silsilad qumman oo run ah! Jawharadaha runta dusha kuma yaallaan sida ay dad badani u malaynayaan. Maskaxda ugu sarraysa ee isbahaysiga sharka ku jirta ayaa had iyo goor ku hawlan inay runta indhaha ka qariso, oo aragti buuxdana u soo bandhigto fikradaha ragga waaweyn. Cadowgu wuxuu samaynayaa wax kasta oo awooddiisa ku jira si uu iftiinka samada ugu qariyo hababka waxbarashada; waayo, ulajeeddadiisu ma aha in dadku maqlaan codka Rabbiga oo leh, ‘Tanu waa jidka, ku socda.’”

“Dahabka runta waxay ku daadsan yihiin berrinka waxyiga; laakiinse waxaa lagu aasay hoos caadooyinka dadka, hoos odhaahyada iyo amarrada dadka, xigmadihiina samada ka timaadda si dhab ah ayaa loo iska indhatiray; maxaa yeelay Shayddaan wuxuu ku guulaystay inuu dunida rumaysiiyo in erayada iyo waxqabadka dadku ay yihiin kuwo cawaaqib weyn leh. Rabbiga Ilaah ah, Abuuraha adduunyada, qiime aan xad lahayn ayuu ku bixiyey si uu injiilka dunida u siiyo. Wakiilkan rabbaaniga ah dhexdiisa, ilaha farxadda leh ee dib u nooleeya ee gargaarka samada iyo qalbiqabowga waara ayaa loo furay kuwa iman doona isha nolosha. Waxaa weli jira xididdo run ah oo la soo heli doono; laakiinse waxyaalaha ruuxiga ah ruux ahaan ayaa loo gartaa. Maskaxaha sharka ku madoobaaday ma qaddarin karaan qiimaha runta sida ay ugu jirto Ciise.” Review and Herald, December 1, 1891.

Shaqadii Masiixa sida loogu matalay riyadii Miller ninka burushka boodhka wata waa laba-geesood. Waa in qaladka la tirtiro, oo runihii asalka ahaa dib loo soo celiyo. Ka saaridda qaladkuna iyaduna waa laba-geesood, waayo marka qaladka daaqadda laga xaaqo, qaladku wuxuu la tagaa kuwii doorta inay ku sii dhegganaadaan qaladaadkaas. Shaqada kala-soocidda ee uu ninka burushka boodhka wata dhammaystiro waxaa sidoo kale ka hadlay Yeremyaah, markhaatifurkiisuna wuxuu waafaqsan yahay Sister White, markii ay tiri, “shaqaalaha Rabbigu waxay soo bixin karaan khasnadahan, si kumanyaal ay ugu fiirsadaan iyaga iyagoo leh farxad iyo amakaag.”

Sidaas daraaddeed ayaa Rabbigu leeyahay, Haddaad soo noqoto, markaasaan ku soo celin doonaa, oo hortaydaad istaagi doontaa; oo haddaad waxa qaaliga ah ka soocdo waxa liita, afkayga baad ahaan doontaa; iyagu ha kuu soo noqdeen, laakiinse adigu ha ugu noqon iyaga. Yeremyaah 15:19.

Macnaha guud ee aayaddan ku jirta Yeremyaah wuxuu la hadlayaa kuwii la kulmay niyad-jabkii ugu horreeyey ee July 18, 2020. Ma aha ninka buraashka boodhka wata oo keliya kan kala sooca qaaliga iyo wax xun, balse sidoo kale waa hawsha kuwa Yeremyaah lagu matalay, kuwaas oo lagu

muujiyey inay go’aan ka gaarayaan inay Rabbiga u soo noqdaan iyo inayan u soo noqon. Sida cad iyagu lama ay joogin Rabbiga, waayo haddii ay isaga la soconayeen, sabab uma jiri lahayn inay soo noqdaan. Markay soo noqdaan oo ay Rabbiga hortiiisa istaagaan, dabadeedna noqdaan afkiisa, waxay fulin doonaan hawshii kala soocidda qaaliga iyo wax xun. Hawsha “Ninka Buraashka Boodhka wata” waxay u baahan tahay ka-qaybgalka kuwa xigmadda leh. Hawsha “Ninka Buraashka Boodhka wata” ee riyadii Miller ayaa sidoo kale la muujiyey markii Masiixu salkiisa daahiriyo isagoo adeegsanaya hab sifayn ah.

“Goorma si sax ah habkan sifayntu u bilaabmi doono ma sheegi karo, laakiin dib looma dhigi doono muddo dheer. Kan haaddiisu gacantiisa ku jirto wuxuu macbudkiisa ka nadiifin doonaa wasakhdiisa akhlaaqeed. Wuxuu si buuxda u sifayn doonaa meeshiisa tumidda.” Testimonies to Ministers, 372, 373.

“Habka sifeeynta” ee ugu dambeeya wuxuu bilaabmay bishii Luulyo ee 2023, waana habka sifeeynta ee ku xusan cutubka saddexaad ee Malaakii.

“Malakii 3:1–4 ayaa la soo xigtay.

“Hab sifayn iyo daahirin ah ayaa ka dhex socda dadka Ilaah, oo Rabbiga ciidammadu gacantiisa ayuu saaray hawshan. Habkanu aad buu nafta u dhibaa, hase yeeshee waa lagama maarmaan si wasakhda looga fogeeyo. Tijaabooyinku waa lama huraan si naloo soo dhoweeyo Aabbaheenna jannada ku jira, annagoo isu dhiibaya doonistiisa, si aynu Rabbiga ugu bixino qurbaanno xaqnimo ku jirto. Shaqada Ilaah ee sifaynta iyo daahirinta nafta waa inay sii socotaa ilaa addoommadiisu ay sidaas u hoosaysiiyaan, oo ay sidaas uga dhinteen naftooda, in marka loogu yeedho adeeg firfircoon, ay ishoodu keliya ku jeeddo ammaanta Ilaah.” Review and Herald, April 10, 1894.

Riyadii labaad ee Miller waxay tilmaamaysaa soo celinta runihii asalka ahaa, iyo isla mar ahaantaana soo celinta dad la kala firdhiyey. Riyadii labaad ee Nebukadnesar waxay tilmaamaysaa soo celinta boqortooyadiisa. Riyadii Miller waxay ka hadlaysaa aasidda runihii asalka ahaa iyadoo runahaas lagu tilmaamayo inay “kala firdheen.” Ereyga “kala firdheen” waa astaan u ah “toddobada goor.” Riyadii Nebukadnesar waxay ku saabsan tahay “kala firdhinta” ee “toddobada goor.” Nebukadnesar waxaa la dhigaa wakhtiga dhammaadka ee 1798, waxaana uu halkaas ku matalaa nin soo noqday. Miller waa astaanta “kuwa caqliga leh” sannadka 1798.

Waxaan sii wadi doonaa riyadii Miller maqaalka xiga.

“Marka nala yeedho inaan kuwa kale ka duwanaanno, ama kuwa kale muujiyaan inay ka duwan yihiin ra’yigeenna, waa inaynu muujinnaa ruux Masiixi ah, oo si cad u ilaalinnaa xaqiiqdan ah in aynu awoodno inaan degganaanno oo caddaalad ku dhaqanno; waayo, runta baadhitaan way u adkaysataa. Inta badan ee la daraaseeyo, ayaa iftiinkeedu sii ifayaa. Rabbigu wuu canaantaa wax kasta oo u eg qallafsanaan iyo adayg, oo canaantiisana wuxuu saaraa kuwa quudhsada oo ceebayn ku tuura kuwa ra’yiga kaga duwan, iyagoo u muujinaya sida ugu xun ee suuragalka ah. Samada oo dhammu waxay u eegtaa kuwa sidaas yeela sidii Samadu ugu eegtay Farrisiintii, waxayna ku dhawaaqdaa inay jaahil ka yihiin Qorniinka iyo xoogga Ilaahba. Cadowyada runta ma ka dhigi karaan runta qalad. Way ku tuman karaan runta, oo waxay

moodi karaan in maadaama ay hoos u rideen oo ay qashin ku daboolleen, ay ka adkaadeen; laakiin Ilaah wuxuu ku dhaqaajin doonaa qaar ka mid ah kuwa isaga daacadda u ah inay sameeyaan sidii Masiixu sameeyey markii uu dhulka joogay,—qashinka ka xaaqaan, oo runta ku soo celiyaan meesheedii ku habboonayd ee qaab-dhismeedka runta.”

“Shirarka ay runtu ka tahay arrin laga doodo, waxaa jiri doona kuwo ka soo horjeesan doona wax kasta oo ayan iyagu run u haysan; oo intay isku sasabaan in ay qalad keliya la dirirayaan, haddana waxay u baahan yihiin in ay dhego aan eex lahayn ku maqlaan, si ay u gartaan waxa runta ahi tahay, oo aanay si qaldan u soo bandhigin ama u fasirin waxa la hadlayo. Waxay haystaan tusaalaha ragii qarni kasta ku jiray ee la dagaallamay runta, oo sidaas samaynaya diiday talada Ilaah oo iyaga ka gees ahayd. Culus bay noqon doontaa mas’uuliyadda dul saarnaan doonta dadka helay iftiin weyn iyo fursado waaweyn, oo haddana ku guuldarraystay in ay gebi ahaanba dhinaca Rabbiga u istaagaan. Haddii ay ku dhiirraadaan in ay gebi ahaanba dhinaca Rabbiga u istaagaan, waxaa lagu ilaalin lahaa daacadnimo qumman, xataa marka looga yeedho in ay keligood istaagaan. Isagu wuxuu awood u siin lahaa in ay si geesinnimo leh u istaagaan, iyagoo ku jira daahirsanaan iyo caddaaladnimo, oo u halgamaya mabaadi’da xaqnimada ee aan la musuqin. Wuxuu ku tiirin lahaa iyaga la dirirka waxa qumman maxaa yeelay waa qumman, in kastoo caddaaladdu jidka ku dhacday oo sinnaantuna geli kari wayday. Waxay garan lahaayeen waxa daahir ah oo aan wasakh lahayn, oo waafaqsan nolosha Masiixa, mana ay ka leexan lahaayeen mabaadi’da ugu daahirsan ee Masiixiyadda xagga ruuxa, hadalka, ama falka, xataa haddii ay ka hor yimaadaan ma aha oo keliya jaahilnimo, laakiin xitaa kuwa waxbartay oo waayo-arag ah, oo adeegsada hubka marin-habaabinta si ay u aamusiyaan. Inta lagu jiro murankan oo dhan ee qaladku ku hayo runta, waa la ilaalin lahaa, waxaana loo suurtagelin lahaa in ay hayaan jid caynkaas ah oo aanay cadaawayaashoodu ka hadli karin ama iska caabin karin. Waxay u istaagi lahaayeen sidii dhagax adag oo mabda’a ah, iyagoo diidaya in ay nin kasta la tanaasulaan, haddana xajinaya ruuxa lagu garto Masiixi kasta.”

“Kan Masiixa raacsan wuxuu kala saari doonaa waxa quduuska ah iyo waxa caadiga ah, wuxuuna ku dhegi doonaa caddaynta runta ah ee dabeecadda iyo shaqada nin; waayo Masiixu wuxuu yidhi, ‘Midhahooda ayaad ku garan doontaan.’ Masiixigu wuxuu hore ugu socon doonaa iyada oo dhex taal cayn kasta oo mucaarad ah. Wuxuu quudhsan doonaa sasabidda, maxaa yeelay Shaydaanka ayay ka dhalataa. Wuxuu necbaan doonaa eedaynta, maxaa yeelay waa hubka kan sharka leh. Iyagu ma qaddarin doonaan xaasidnimo mana ku kici doonaan is-sarraysiin, waayo kuwanu waa astaamaha cadowga Ilaah iyo dadka. Looma heli doono sidii basaasiin; waayo Shaydaanku wuxuu Yuhuuddii la quudhsaday u adeegsaday samaynta hawshan ka dhanka ah Ciise. Ma raaci doonaan walaalahood iyaga oo wata daad su’aalo ah sida Yuhuuddu Masiixa ula socdeen iyaga oo ujeeddoodu tahay inay hadalladiisa ku dabaan, oo ay ku kiciyaan inuu waxyaalo badan ka hadlo si ay uga dhigaan dembiile eray aawadiis.”

Home Missionary, Sebtembar 1, 1894.